TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2025 m. sausio 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Finansinių priemonių rinkos – Direktyva 2004/39/EB – 52 straipsnio 2 dalis – Vartotojų interesais pareikštas ieškinys – Vartotojų organizacijos, turinčios teisėtą interesą ginti vartotojų interesus – Teisė pareikšti ieškinį siekiant apginti savo narių individualius interesus – Teisės pareikšti ieškinį praradimas investicijų į didelės ekonominės vertės finansinius produktus atveju – Atleidimas nuo teismo išlaidų ir pareigos padengti kitos šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas – Procesinė autonomija – Veiksmingumo principas“

Byloje C-346/23

dėl *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) 2023 m. gegužės 17 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2023 m. birželio 1 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Banco Santander SA, *Banco Banif SA* teisių perėmėja,

prieš

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge, atstovaujančią savo nariams Andrea ir Alberto,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro ketvirtosios kolegijos pirmininko pareigas einantis trečiosios kolegijos pirmininkas C. Lycourgos, teisėjai S. Rodin ir O. Spineanu-Matei (pranešėja),

generalinė advokatė L. Medina,

posėdžio sekretorė L. Carrasco Marco, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2024 m. gegužės 8 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Banco Santander SA*, *Banco Banif SA* teisių perėmėjos, atstovaujamos *abogados* J. M. Blanco Saralegui, A. Capilla Casco ir J. M. Martínez Gimeno,

* Proceso kalba: ispanų.

– *Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales – Auge*, atstovaujamos *procuradora* E. Avilés Alcarria ir *abogado* J. M. Davó Escrivá,

– Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos A. Gavela Llopis,

– Europos Komisijos, atstovaujamos C. Auvret, G. Goddin, P. Němečková ir P. Vanden Heede,

susipažinęs su 2024 m. rugsėjo 5 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinančios Tarybos direktyvą 93/22/EEB (OL L 145, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 263), 52 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Banco Santander SA*, *Banco Banif SA* teisių perėmėjos, ir *Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales – Auge* (Bendrųjų paslaugų naudotojų ir vartotojų asociacija, toliau – *Auge*) ginčą dėl mažmeninių klientų sudarytų finansinių priemonių įsigijimo sutarčių galiojimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2004/39

3 Direktyvos 2004/39 2, 5, 17 ir 31 konstatuojamosiose dalyse buvo nurodyta:

„(2) <…> būtina užtikrinti atitinkamo laipsnio suderinamumą, norint pasiūlyti investuotojams aukšto lygio apsaugą bei leisti investicinėms įmonėms, su jų buveinės valstybių priežiūra, teikti paslaugas visoje [Europos] Bendrijoje, sudarančioje vieną bendrą rinką. <…>

<…>

(5) Būtina nustatyti išsamią priežiūros tvarką, reguliuojančią finansinių priemonių sandorių vykdymą neatsižvelgiant į šiems sandoriams sudaryti naudojamus prekybos būdus, siekiant užtikrinti aukštą investuotojų sandorių vykdymo kokybę bei išlaikyti finansinės sistemos skaidrumą ir bendrą efektyvumą. Turėtų būti numatyta nuosekli sistema, galinti jautriai reaguoti į rizikos veiksnius, kuri reguliuotų pagrindines pavedimų vykdymo sistemų rūšis, šiuo metu naudojamas Europos finansinėse rinkose. <…>

<…>

(17) Asmenys, teikiantys investicines paslaugas ir (ar) vykdantys investicinę veiklą, reglamentuojamą šioje Direktyvoje, turėtų gauti buveinės valstybių narių kompetentingų institucijų leidimus, užtikrinančius investuotojų apsaugą ir finansinės sistemos stabilumą.

<…>

(31) Vienas iš šios direktyvos uždavinių yra investuotojų apsauga. Investuotojų apsaugos priemonės turėtų būti pritaikytos kiekvienai investuotojų grupei (mažmenininkams, profesionaliems investuotojams ir sandorio šalims).“

4 Šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalies 12 punkte buvo įtvirtinta:

„Šioje direktyvoje naudojamos šios sąvokos:

<…>

12) „mažmeninis klientas“ – tai neprofesionalus klientas“.

5 Minėtos direktyvos 52 straipsnyje buvo numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad kiekvienas sprendimas, priimtas laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų, priimtų laikantis šios direktyvos, būtų tinkamai motyvuotas ir galėtų būti apskųstas teismui. Teisė pareikšti ieškinį teisme taikoma ir tada, kai, pateikus prašymą išduoti veiklos leidimą ir kartu pateikus visą reikalaujamą informaciją, per šešis mėnesius nepriimamas sprendimas dėl to prašymo.

2. Valstybės narės numato, kad, remiantis nacionaline teise, viena ar daugiau iš toliau nurodytų įstaigų, siekdamos apginti vartotojų interesus ir laikydamosi nacionalinės teisės, siekdamos užtikrinti, kad būtų laikomasi nacionalinių nuostatų, skirtų šios direktyvos įgyvendinimui, gali kreiptis į teismą ar kitą kompetentingą administracinę instituciją:

a) viešosios valdžios įstaigos ar jų atstovai;

b) vartotojų organizacijos, turinčios teisėtą interesą ginti vartotojų interesus;

c) profesinės organizacijos, turinčios teisėtą interesą ginti savo narius.“

Direktyva 2014/65/ES

6 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 2002/92/EB ir Direktyva 2011/61/ES (OL L 173, 2014, p. 349), 74 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad kiekvienas sprendimas, priimtas laikantis [2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 600/2014 dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014, p. 84)] arba įstatymų ir kitų teisės aktų, priimtų laikantis šios direktyvos[,] būtų tinkamai pagrįstas ir galėtų būti apskųstas teisme. Teisė pareikšti ieškinį teisme taikoma ir tada, kai, pateikus prašymą išduoti

veiklos leidimą ir kartu pateikus visą reikalaujamą informaciją, per šešis mėnesius nepriimamas sprendimas dėl to prašymo.

2. Valstybės narės numato, kad, remiantis nacionaline teise, viena ar daugiau iš toliau nurodytų įstaigų, siekdamos apginti vartotojų interesus ir laikydamosi nacionalinės teisės, siekdamos užtikrinti, kad būtų laikomasi Reglamento [Nr. 600/2014] ir nacionalinių nuostatų, priimtų įgyvendinant šią direktyvą, taip pat galėtų kreiptis į teismą ar kompetentingą administracinę įstaigą:

a) viešosios valdžios įstaigos ar jų atstovai;

b) vartotojų organizacijos, turinčios teisėtą interesą ginti vartotojų interesus;

c) profesinės organizacijos, turinčios teisėtą interesą ginti savo narius.“

7 Pagal Direktyvos 2014/65 94 straipsnį Direktyva 2004/39 buvo panaikinta nuo 2017 m. sausio 3 d.

Direktyva (ES) 2020/1828

8 2020 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2020/1828 dėl atstovaujamųjų ieškinių siekiant apsaugoti vartotojų kolektyvinius interesus, kuria panaikinama Direktyva 2009/22/EB (OL L 409, 2020, p. 1), 13 ir 14 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(13) šios direktyvos taikymo sritis turėtų atspindėti naujausius pokyčius vartotojų apsaugos srityje. Kadangi vartotojai šiuo metu veikia platesnėje ir vis labiau skaitmeninamoje rinkoje, siekiant užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą reikia, kad tokiose srityse kaip duomenų apsauga, finansinės paslaugos, kelionės ir turizmas, energetika ir telekomunikacijos, be bendrosios vartotojų teisės, būtų taikoma ir ši direktyva. Visų pirma, didėjant finansinių ir investicinių paslaugų paklausai tarp vartotojų, tose srityse svarbu gerinti vartotojų teisės vykdymo užtikrinimą. Skaitmeninių paslaugų srityje vartotojų rinka taip pat išsiplėtė ir išaugo poreikis veiksmingiau užtikrinti vartotojų teisės vykdymą, įskaitant duomenų apsaugos atžvilgiu;

(14) ši direktyva turėtų būti taikoma I priede nurodytos Sąjungos teisės nuostatų pažeidimams tiek, kiek tomis nuostatomis saugomi vartotojų interesai, nepriklausomai nuo to, ar tie vartotojai įvardijami kaip vartotojai, keliautojai, naudotojai, klientai, neprofesionalieji investuotojai, neprofesionalieji klientai, duomenų subjektai ar kitaip. Vis dėlto fizinių asmenų, kuriems tais pažeidimais buvo padaryta žala ar gali būti padaryta žala, interesai šia direktyva turėtų būti saugomi tik tuo atveju, jeigu tie asmenys yra vartotojai pagal šią direktyvą. Pažeidimų, kuriais daroma žala pagal šią direktyvą prekiautojais laikomiems fiziniams asmenims, atvejais ši direktyva neturėtų būti taikoma;“.

Ispanijos teisė

Karaliaus įstatyminis dekretas 1/2007

9 2007 m. lapkričio 16 d. *Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias* (2007 m. lapkričio 16 d. Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 1/2007, kuriuo patvirtinama Bendrojo įstatymo dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos kodifikuota redakcija ir kiti papildomi įstatymai; BOE, Nr. 287, 2007 m. lapkričio 30 d., p. 49181) 8 straipsnio 1 dalies e punkte nustatyta:

„Pagrindinės vartotojų, naudotojų ir pažeidžiamų vartotojų teisės yra:

<…>

e) teisė į konsultacijas, į dalyvavimą rengiant tiesiogiai su jais susijusias bendrąsias nuostatas ir į atstovavimą jų interesams per teisėtai įsteigtas vartotojų ir naudotojų asociacijas, grupes, federacijas ar konfederacijas.“

Įstatymas Nr. 1/2000

10 2000 m. sausio 7 d. *Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000* (Įstatymas Nr. 1/2000 dėl Civilinio proceso kodekso; BOE, Nr. 7, 2000 m. sausio 8 d., p. 575) 11 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Nepažeidžiant nukentėjusiųjų asmenų individualios teisės pareikšti ieškinį, teisėtai įsteigtos vartotojų ir naudotojų asociacijos turi teisę pareikšti ieškinį teisme dėl savo ir asociacijos narių teisių ir interesų bei bendrųjų vartotojų ir naudotojų interesų.“

Įstatymas Nr. 1/1996

11 1996 m. sausio 10 d. *Ley 1/1996 de asistencia jurídica gratuita* (Įstatymas Nr. 1/1996 dėl teisinės pagalbos) (BOE, Nr. 11, 1996 m. sausio 12 d., p. 793) pripažįstama, kad vartotojų asociacijos turi teisę kaip proceso šalys naudotis nemokama teisine pagalba, kai pareikšti ieškiniai „tiesiogiai susiję su visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamais produktais arba paslaugomis“.

12 Pagal šio įstatymo 36 straipsnio 2 dalį toks pripažinimas reiškia, kad jei asociacija pralaimi bylą, nei ji, nei atskiri nariai, kuriems ji atstovauja, neprivalo padengti kitos šalies bylinėjimosi išlaidų, neatsižvelgiant į ginčo vertę.

Karaliaus dekretas Nr. 1507/2000

13 2000 m. rugsėjo 1 d. *Real Decreto 1507/2000 por el que se actualizan los catálogos de productos y servicios de uso o consumo común, ordinario y generalizado y de bienes de naturaleza duradera, a efectos de lo dispuesto, respectivamente, en los artículos 2, apartado 2, y 11, apartados 2 y 5, de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y normas concordantes* (Karaliaus dekretas Nr. 1507/2000, kuriuo atnaujinami visuotinio, įprasto ir plačiai paplitusio naudojimo produktų ir paslaugų bei ilgalaikio naudojimo prekių katalogai, taikant atitinkamai Bendrojo vartotojų ir naudotojų apsaugos įstatymo 2 straipsnio 2 dalies ir 11 straipsnio 2 ir 5 atitinkamas

nuostatas; BOE, Nr. 219, 2000 m. rugsėjo 12 d., p. 31349) I priedo c punkto 13 papunktyje tarp visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamų ar vartojamų paslaugų įtrauktos bankininkystės ir finansinės paslaugos.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

14 Nuo 2007 m. gegužės 4 d. iki 2010 m. sausio 7 d. Andrea ir Alberto *Banco Banif* pateikė keletą finansinių produktų pirkimo užsakymų, kurių bendra suma siekė 900 000 EUR.

15 *Auge*, veikdama savo narių Andrea ir Alberto vardu, pareiškė ieškinį šiam bankui, prašydama pripažinti šių finansinių produktų įsigijimo sutartis negaliojančiomis dėl sutikimo nebuvimo ir įpareigoti grąžinti dalį pagal šias sutartis sumokėtų sumų kartu su komisiniais mokesčiais, išlaidomis ir palūkanomis.

16 Pirmosios instancijos teismas ieškinį patenkino iš dalies. Apeliacinis skundas dėl šio sprendimo buvo atmestas *Audiencia Provincial de Granada* (Granados provincijos teismas, Ispanija) sprendimu, motyvuojant tuo, kad minėtas bankas neatsižvelgė į klientų investuotojo profilį ir nepateikė jiems aiškios ir išsamios ikisutartinės informacijos apie riziką, susijusią su produktais, dėl kurių jie pasirašė.

17 *Banco Santander*, *Banco Banif* teisių perėmėja, dėl procesinių priežasčių pateikė ypatingąjį skundą ir kasacinį skundą dėl šio sprendimo *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Grįsdama šį ieškinį ir šį apeliacinį skundą ji iš esmės teigia, kad *Auge* neturi teisės kreiptis į teismą savo narių vardu, nes produktai, dėl kurių jie pasirašė, yra didelės ekonominės vertės spekuliaciniai finansiniai produktai, o ne visuotinio ir plataus naudojimo produktai, o tai reiškia, kad pareikštas ieškinys nepatenka į vartotojų apsaugos taikymo sritį.

18 Šiomis aplinkybėmis šiam teismui kyla abejonių dėl Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalies, susijusios su vartotojų organizacijų teise pareikšti ieškinį, aiškinimo.

19 Visų pirma minėtas teismas nurodo, kad bendrai pripažino vartotojų asociacijų teisę pareikšti ieškinį, kad apgintų savo narių individualius interesus bylose, patenkančiose į šios direktyvos taikymo sritį. Vis dėlto jis nurodo, kad atsisakė suteikti tokį statusą investicijų į spekuliacinius finansinius produktus arba didelės ekonominės vertės produktus atveju, kai šie produktai nebuvo visuotinio, įprasto ir plataus naudojimo.

20 Iš tiesų pagal Įstatymo Nr. 1/2000 11 straipsnio 1 dalį vartotojų asociacijos turi teisę teisme ginti savo narių teises ir interesus tik jeigu jie yra tiesiogiai susiję su visuotinio, įprasto ir plataus naudojimo produktais ar paslaugomis. Nors pagal Karaliaus dekreto Nr. 1507/2000 I priedo c skirsnio 13 punktą bankininkystės ir finansinės paslaugos iš esmės yra tokios paslaugos, vis dėlto yra finansinių paslaugų, kurios dėl savo pobūdžio ir aplinkybių, kuriomis jos buvo pasirašytos, negali būti laikomos visuotinio, įprasto ir plataus naudojimo paslaugomis.

21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, toks Ispanijos teisės aiškinimas užkirstų kelią kilus ginčams, kuriuose „vartotojo statusas, atsižvelgiant į bylos ypatybes ir sumą, yra susilpnintas“, didelių finansinių galimybių turinčių investuotojų nesąžiningam ar piktavališkam naudojimuisi specifine vartotojų asociacijų padėtimi, siekiant pasinaudoti Įstatymu Nr. 1/1996 šioms asociacijoms suteikta teise į teisinę pagalbą, atleidžiant jas

nuo teisinių išlaidų, susijusių su ieškinio pareiškimu, ir nuo priešingos šalies patirtų išlaidų padengimo neigiamo sprendimo atveju, tačiau neatimant iš atitinkamų investuotojų savarankiškos teisės pareikšti ieškinį.

22 Be to, šis teismas pažymi, kad Teisingumo Teismas dar nėra aiškiai pareiškęs nuomonės dėl nacionalinių teismų diskrecijos, susijusios su vartotojų ir naudotojų asociacijų teise pareikšti ieškinį, siekiant pasinaudoti Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalyje numatyta teise pareikšti ieškinį.

23 Iš tiesų 2020 m. balandžio 2 d. Sprendime *Reliantco Investments et Reliantco Investments Limassol Sucursala Bucureşti* (C-500/18, EU:C:2020:264), kuriuo remiasi *Auge*, Teisingumo Teismas tik nusprendė, kad tokie veiksniai, kaip sudarytų sandorių vertė, finansinių nuostolių rizikos, susijusios su sutarčių su vartotojais sudarymu, dydis, galimos asmens žinios ar patirtis finansinių priemonių srityje arba aktyvus elgesys vykdant tokius sandorius, kaip ir aplinkybė, kad šis asmuo per palyginti trumpą laikotarpį įvykdė daug sandorių, į šiuos sandorius investavo dideles sumas arba kad jis gali būti laikomas „mažmeniniu klientu“, iš esmės neturi reikšmės pripažįstant vartotojo statusą.

24 Vis dėlto nagrinėjamu atveju reikia ne neigti šį statusą didelį ekonominį pajėgumą turintiems investuotojams, įsigyjantiems sudėtingus ir didelės rizikos finansinius produktus (to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo niekada nedaręs), o nustatyti, ar vartotojų asociacijos teisė pareikšti ieškinį vieno iš šių investuotojų-vartotojų vardu gali būti apribota, kai konstatuojama, kad egzistuoja sukčiavimo procedūra rizika, dėl kurios tiek priešinga šalis, tiek valstybės iždas patiria nepagrįstos žalos.

25 Šis teismas priduria, kad, atrodo, iš 2014 m. vasario 27 d. Sprendimo *Pohotovosť* (C-470/12, EU:C:2014:101) 45 ir 46 punktų ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *EOS KSI Slovensko* (C-448/17, EU:C:2018:745) 35 ir 36 punktų, susijusių su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288), matyti, jog vartotojų asociacijų teisės pareikšti ieškinį kontrolė priklauso išimtinei nacionalinių teismų kompetencijai.

26 Galiausiai minėtas teismas pabrėžia: kadangi jam pateiktais ieškiniais ginčijama *Auge* teisė pareikšti ieškinį atstovaujant savo nariams, atsakymas į šio sprendimo paskesniame punkte pateiktą prejudicinį klausimą yra būtinas jo nagrinėjamam ginčui išspręsti. Be to, jis mano, kad šio atsakymo negalima kildinti iš šios asociacijos nurodytos Teisingumo Teismo jurisprudencijos.

27 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar remdamiesi tuo, kad vartotojų asociacijos turi teisę pareikšti ieškinį, siekdamos teisme atstovauti investuotojams ir (arba) vartotojams, reikalaujantiems pripažinti, kad investicinių paslaugų įmonė pažeidė savo pareigas parduodama kompleksinius finansinius produktus, nacionaliniai teismai gali išimties tvarka apriboti tą teisę pareikšti ieškinį, jeigu nagrinėjamas individualus reikalavimas yra susijęs su didelį finansinį pajėgumą turinčiais investuotojais, kurie vykdo sandorius, nelaikytinus įprasto ir visuotinio naudojimo sandoriais, ir dalyvauja teismo procese atstovaujami vartotojų asociacijos, todėl gali būti atleisti nuo labai didelių bylinėjimosi išlaidų teismo procese ir išvengti teismo užstato bei kitos šalies išlaidų apmokėjimo tuo atveju, kai ieškiniai nepagrįsti ar net pareikšti piktnaudžiaujant?“

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo

28 *Banco Santander* ir Ispanijos vyriausybė teigia, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, nes šis klausimas susijęs su nacionalinės teisės išaiškinimu. *Banco Santander* teigimu, iš to taip pat matyti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas.

29 *Banco Santander* ir Ispanijos vyriausybė iš esmės sutaria, kad, kaip ir kituose Sąjungos teisės aktuose dėl vartotojų teisių, Direktyvoje 2004/39 tik numatyta valstybių narių pareiga pripažinti vartotojų asociacijų teisę pareikšti ieškinį nacionaliniuose teismuose siekiant apsaugoti kolektyvinius vartotojų interesus. Tačiau pagal šią direktyvą nereikalaujama, kad valstybės narės pripažintų šioms asociacijoms teisę pareikšti ieškinį šiuose teismuose siekiant apginti savo narių individualius interesus ar kad jos gautų teisinę pagalbą. Todėl tokia galimybė patenka tik į Ispanijos teisės taikymo sritį.

30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas susijęs su Ispanijos teisės, pagal kurią vartotojų asociacijos turi teisę pareikšti ieškinį minėtuose teismuose, kad apgintų savo narių individualius interesus, aiškinimu.

31 Šiuo klausimu neginčijama, kad, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytam procesui, pagrįstam aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo jurisdikcijos atskyrimu, tik nacionalinis teismas turi jurisdikciją aiškinti ir taikyti nacionalinę teisę, todėl Teisingumo Teismo jurisdikcija apsiriboja tik Sąjungos teisės nuostatų nagrinėjimu (šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 17 d. Sprendimo *Impuls Leasing România*, C-725/19, EU:C:2022:396, 34 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

32 Vis dėlto šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia ne dėl nacionalinės teisės, o dėl Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalies išaiškinimo, kad galėtų išspręsti ginčą pagrindinėje byloje.

33 Taigi darytina išvada, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

34 Primintina, kad Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams bendradarbiaujant pagal SESV 267 straipsnyje numatytą procedūrą, tik pagrindinę bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į kiekvienos bylos aplinkybes turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu. Tuo remiantis reikia daryti išvadą, kad klausimams dėl Sąjungos teisės taikoma svarbos prezumpcija. Taigi Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2024 m. liepos 29 d. Sprendimo *LivaNova*, C-713/22, EU:C:2024:642, 53 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

35 Nagrinėjamu atveju, kaip, be kita ko, nurodyta šio sprendimo 26 punkte, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tiksliai nurodė priežastis, dėl kurių mano, kad atsakymas į pateiktą klausimą yra būtinas jo nagrinėjamam ginčui išspręsti. Taigi nėra akivaizdu, kad prašymą

priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašomas išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos dalyku ar aplinkybėmis, todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl prejudicinio klausimo

36 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią vartotojų organizacijų teisė pareikšti ieškinį teisme siekiant apginti savo narių individualius interesus, taigi ir šių organizacijų teisė gauti teisinę pagalbą, siejama su šių narių finansiniu pajėgumu, finansinių produktų, į kuriuos šie nariai investavo, ekonomine verte ir rūšimi, taip pat su šių produktų sudėtingumu.

37 Pirmiausia reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš Direktyvos 2004/39, kuri, kaip savo išvados 32 punkte pažymėjo generalinė advokatė, *ratione temporis* taikoma pagrindinei bylai, 31 konstatuojamosios dalies, šia direktyva, be kita ko, siekiama apsaugoti „investuotojus“, t. y. mažmeninius klientus, profesionalus ir įmones.

38 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją „mažmeninis klientas“, kaip jis suprantamas pagal minėtos direktyvos 4 straipsnio 1 dalies 12 punktą, gali būti laikomas „vartotoju“, jeigu jis yra fizinis asmuo, nevykdantis jokios komercinės veiklos (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Petruchová*, C-208/18, EU:C:2019:825, 76 punktą).

39 Be to, kaip savo išvados 67 punkte nurodė generalinė advokatė, dvigubą investuotojo-vartotojo statusą patvirtina Direktyva 2020/1828, kurios 14 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad jos nuostatomis saugomi vartotojų interesai, neatsižvelgiant į tai, ar šie vartotojai įvardijami kaip „keliautojai, naudotojai, klientai, neprofesionalieji investuotojai, neprofesionalieji klientai, duomenų subjektai ar kitaip“. Konkrečiai kalbant, iš šios direktyvos 13 konstatuojamosios dalies matyti, kad ji apima ne tik bendrąją vartotojų teisę, bet ir tokias sritis kaip finansinės paslaugos.

40 Nors minėta direktyva buvo priimta po to, kai susiklostė pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, vis dėlto ji gali būti naudinga nustatant sąvoką „vartotojas“ pagal Direktyvą 2004/39, nes jos I priede nurodoma Direktyva 2014/65, kuria panaikinta ir pakeista Direktyva 2004/39 ir kurios 74 straipsnio 2 dalis, skirta teisei į vartotojų teisių gynimą, atitinka Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalį, nes šie du straipsniai suformuluoti beveik identiškai.

41 Atsižvelgiant į šiuos pirminius patikslinimus, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalyje valstybės narės įpareigojamos numatyti, kad viena ar kelios šioje nuostatoje išvardytos įstaigos, t. y. viešosios įstaigos arba jų atstovai, vartotojų organizacijos, turinčios teisėtą interesą apsaugoti vartotojus, ir profesinės organizacijos, turinčios teisėtą interesą ginti savo narius, vartotojų interesais ir laikydamosi nacionalinės teisės gali kreiptis į teismus arba kompetentingas administracines institucijas dėl nacionalinių nuostatų, susijusių su šios direktyvos įgyvendinimu, taikymo.

42 Siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, pirmiausia reikia nustatyti šios nuostatos materialinę taikymo sritį ir ar vartotojų organizacijos pareikštas ieškinys ginant kelių vartotojų individualius interesus patenka į tos pačios nuostatos taikymo sritį. Šiuo tikslu reikia išaiškinti joje esantį žodžių junginį „vartotojų interesai“.

43 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją aiškinant tam tikrą Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *TOYA*, C-243/21, EU:C:2022:889, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

44 Dėl Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalies formuluotės reikia pažymėti, kad šioje nuostatoje visomis kalbinėmis versijomis, išskyrus nyderlandų kalba, „vartotojai“ minimi daugiskaita. Kaip savo išvados 40 punkte pažymėjo generalinė advokatė, daugiskaitos vartojimas rodo, kad vartotojų organizacijos pareikštas ieškinys turi būti susijęs su kelių vartotojų interesais finansinių paslaugų ir investicijų srityje.

45 Vis dėlto minėtoje nuostatoje nepatikslinama, ar šiuo kolektyviniu vartotojų organizacijos pareikšto ieškinio aspektu reikalaujama, kad tokio ieškinio dalykas būtų susijęs tik su vartotojų bendrojo intereso gynimu, ar, priešingai, jis taip pat galėtų apimti kelių vartotojų individualius interesus. Iš tiesų Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalyje tik nurodoma valstybių narių teisė, kiek tai susiję tiek su įstaigų, galinčių atstovauti vartotojų interesams, nustatymu, tiek su procedūrinėmis taisyklėmis, pagal kurias turi būti veiksmingai atstovaujama.

46 Taigi plati šios nuostatos formuluotė leidžia daryti išvadą, kad valstybės narės gali laisvai nustatyti įstaigas, turinčias teisę pareikšti ieškinį dėl vartotojų interesų, šių organizacijų galimų ginti interesų individualų ar kolektyvinį pobūdį ir procedūrinę tvarką, pagal kurią minėtos organizacijos turi veikti gindamos šiuos interesus.

47 Ši valstybėms narėms suteikta diskrecija atspindi Direktyvos 2004/39, kuria, kaip matyti iš šios direktyvos 2, 5 ir 31 konstatuojamųjų dalių, siekiama tam tikrose finansų rinkų srityse nustatyti bendrą reguliavimo sistemą, reikalingą, kad būtų pasiektas būtinas suderinimo lygis, be kita ko, siekiant užtikrinti aukštą investuotojų apsaugos lygį, struktūrą ir tikslą.

48 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad pagal Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalį valstybės narės įpareigojamos nustatyti procedūrinius mechanizmus, skirtus vartotojų interesams apsaugoti, tačiau joms leidžiama, atsižvelgiant į atitinkamas jų teisines tradicijas, sukurti šiuos procedūrinius mechanizmus, be kita ko, pripažįstant vartotojų organizacijų teisę pareikšti ieškinį, kad būtų apsaugoti jų narių individualūs interesai.

49 Šiuo klausimu Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalyje numatyta teisė pareikšti ieškinį ginti visų vartotojų-investuotojų interesus, neišskiriant jų, be kita ko, pagal finansinį pajėgumą ir finansines priemones, į kurias jie investavo, jeigu šios priemonės patenka į šios direktyvos taikymo sritį.

50 Vadinasi, iš šios nuostatos nematyti, kad tuo atveju, kai atitinkama valstybė narė suteikia vartotojų organizacijoms teisę pareikšti ieškinį teisme, kad apgintų savo narių individualius interesus, ši teisė pareikšti ieškinį gali būti suteikta tik tam tikrai vartotojų kategorijai, nustatytai remiantis tokiais kriterijais.

51 Nagrinėjamu atveju iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytų nacionalinės teisės aktų matyti, kad Ispanijos teisės aktų leidėjas, įgyvendindamas savo kompetenciją pagal Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalį, suteikė vartotojų asociacijoms teisę pareikšti ieškinį teisme, kad apgintų individualius savo narių interesus.

52 Šis teismas nurodo, kad, pirma, savo jurisprudencijoje jis pripažino vartotojų asociacijų teisę pareikšti ieškinį siekiant apginti savo narių interesus nagrinėjant ieškinius, patenkančius į Direktyvos 2004/39 taikymo sritį, ir, antra, du nariai, atstovaujami pagrindinėje byloje aptariamos vartotojų asociacijos, turi „vartotojų“ statusą.

53 Be to, minėtas teismas nusprendė, kad vartotojų asociacijos neturi teisės pareikšti ieškinio, siekdamos apginti didelius finansinius pajėgumus turinčių vartotojų, investuojančių į didelės ekonominės vertės finansinius spekuliacinius produktus, kurie negali būti laikomi visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamais, individualius interesus.

54 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad dėl šio sprendimo pirmesniame punkte nurodytos jurisprudencijos tam tikriems vartotojams dėl jų finansinių galimybių ir investicijų ekonominės vertės, rūšies ir sudėtingumo atimama galimybė pasinaudoti asociacijos, turinčios teisėtą interesą apsaugoti vartotojus, atstovavimu.

55 Pagal Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalį draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią tam tikriems vartotojams nesuteikiama teisė būti atstovaujamiems vartotojų asociacijos pareiškiant ieškinį teisme.

56 Vis dėlto, kiek tai susiję su teisinės pagalbos sistema, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalyje tik numatyta vartotojų organizacijų, turinčių teisėtą interesą apsaugoti vartotojus, teisė pareikšti ieškinį, tačiau nereikalaujama suteikti tokios pagalbos siekiant palengvinti šios teisės įgyvendinimą.

57 Nesant Sąjungos teisės nuostatų dėl teisinės pagalbos teikimo vartotojų asociacijoms, kai šios pareiškia ieškinį, kad apgintų vartotojų interesus, vadovaudamosi Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalimi, pagal procesinės autonomijos principą kiekviena valstybė narė tokias taisykles turi nustatyti vidaus teisės sistemoje, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei taisyklės, reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų netampa praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga įgyvendinti Sąjungos teisės suteiktas teises (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *EOS KSI Slovensko*, C-448/17, EU:C:2018:745, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

58 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad kai šių asociacijų pareikšti ieškiniai yra tiesiogiai susiję su visuotinio, įprasto ir plataus naudojimo produktais ar paslaugomis, prie kurių priskiriamos bankininkystės ir finansinės paslaugos apskritai, minėtos asociacijos turi teisę į teisinę pagalbą. Todėl jos neprivalo nei sumokėti teismo išlaidų, susijusių su ieškinio pareiškimu, nei padengti kitos šalies patirtų bylinėjimosi išlaidų, jei šios asociacijos nelaimėjo bylos. Šių išlaidų taip pat nedengia atskiri jos atstovaujami nariai.

59 Šiuo klausimu šis teismas turi įvertinti, ar tokios finansinės priemonės, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, yra „visuotinio, įprasto ir plataus naudojimo produktai ir paslaugos“, dėl kurių šioms asociacijoms suteikiama teisė į teisinę pagalbą.

60 Vis dėlto, minėto teismo teigimu, bylose, kuriose „vartotojo statusas, atsižvelgiant į bylos ypatybes ir sumą, yra susilpnintas“, procesinis sukčiavimas arba piktnaudžiavimas procesu gali atsirasti vartotojų asociacijai ginant individualius interesus vartotojų, turinčių didelį finansinį pajėgumą ir investuojančių į didelės ekonominės vertės spekuliacinius finansinius produktus, kurie negali būti laikomi visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamais.

61 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas neturi jokių duomenų, galinčių sukelti abejonių dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų procesinių taisyklių atitikties lygiavertiškumo principui. Galimas teisinės pagalbos negavimas taip pat nepažeidžia veiksmingumo principo, kai teismo išlaidos, kurias asociacija turi sumokėti, jeigu negauna teisinės pagalbos, nėra neįveikiamos išlaidos, dėl kurių tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga pasinaudoti
Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalyje numatyta teise pareikšti ieškinį, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

62 Taip yra juo labiau dėl to, kad, kaip per posėdį Teisingumo Teisme nurodė Ispanijos vyriausybė, ir su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kriterijai, kurie pagal Ispanijos teisę taikomi vartotojų asociacijų galimybei pasinaudoti teise į teisinę pagalbą, nepažeidžia vartotojų teisės pareikšti individualų ieškinį ir prašyti teisinės pagalbos, jeigu jie neturi pakankamai lėšų pagal atitinkamas Ispanijos teisės nuostatas.

63 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/39 52 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip:

– pagal ją draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią tuo atveju, kai atitinkama valstybė narė suteikia vartotojų organizacijoms teisę pareikšti ieškinį teisme, kad apgintų savo narių individualius interesus, tokiai teisei pareikšti ieškinį taikomi apribojimai, susiję su šių narių finansiniu pajėgumu, finansinių produktų, į kuriuos šie nariai investavo, ekonomine verte ir rūšimi, taip pat su šių produktų sudėtingumu;

– pagal ją iš esmės nedraudžiama atsižvelgti į tokius kriterijus sprendžiant, ar šios organizacijos gali gauti teisinę pagalbą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

64 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinančios Tarybos direktyvą 93/22/EEB, 52 straipsnio 2 dalis

turi būti aiškinama taip:

– **pagal ją draudžiama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią tuo atveju, kai atitinkama valstybė narė suteikia vartotojų organizacijoms teisę pareikšti ieškinį teisme, kad apgintų savo narių individualius interesus, tokiai teisei pareikšti ieškinį taikomi apribojimai, susiję su šių narių finansiniu pajėgumu, finansinių produktų, į kuriuos šie nariai investavo, ekonomine verte ir rūšimi, taip pat su šių produktų sudėtingumu;**

– **pagal ją iš esmės nedraudžiama atsižvelgti į tokius kriterijus sprendžiant, ar šios organizacijos gali gauti teisinę pagalbą.**

Parašai.